

Filosoféma (filosofúmenon)

Filosoféma (event. filosofúmenon) lze v prvním přiblížení možná nejlépe vymezit jako to, co je třeba (nutno) myslet, ale co ještě nebylo myšleno (Heidegger tomu říká „das zu-Denkende, aber noch Ungedachte“). V tom smyslu je vlastně filosofoféma, filosofúmenon totožné s mythologématem, mythologúmenem. To, co je třeba myslet, není ještě myšlenka, ale je to něco, co po myšlení volá, k myšlení vyzývá a zavazuje, co však nemůže být myšlením vytvořeno, ustaveno, co nemůže být jeho výtvořem. Platón to pochopil, a proto se pokusil toto ještě nemyšlené, jež však musí být myšleno, aniž by mohlo být myšlením ustaveno, určit jako „ideu“. Ve skutečnosti však tímto pokusem své pochopení pokazil, zkazil, zmařil, neboť z „ideje“ učinil „jsoucno“, tedy něco již jsoucího (aby to „napravil“, prohlásil, že to je „pravé jsoucno“ – a křesťanští platonici to pak zopakovali, když nejvyšší jsoucno, summum ens, ztotožnili s Bohem, a všechny ideje umístili v jeho „mysli“). Právě proti tomuto chybnému kroku metafyziků měli pravdu myslitelé starožidovští, když domýšleli nejstarší „proroky“ (a „předproroky“) v tom, že ten jediný pravý „Bůh“, který ovšem vlastně není žádným „bohem“, musí zůstat nejen nepojmenován, ale dokonce nemyšlen, myšlenkově „neuchopován“. A právě v tomto smyslu je a zůstává (má být a má zůstat) filosofie touhou po tomto neuchopitelném a dokonce láskou k němu, a to nejen ačkoliv, nýbrž právě protože jej nikdy nemůže mít jako „něco“ určitého (nebo „někoho“ určitého). Pomocná a provizorní „jména“ pak nemají nikdy (a ani nesmějí nikdy mít) té důležitosti, aby se jimi lidé mohli „zapřísahat“, ani aby se takovým jménům dostávalo nějaké závaznosti, nad kterou by mohlo být zřízeno nějaké „ministerstvo pravdy“ (právě tím se církev a křesťané velmi prohřešili, tak jako se tím dnes velmi prohřešují vyznavači islámu). Ale nějakého jména resp. nějakých jmen je přece jen zapotřebí užít a užívat, ovšem jen s ustavičným připomínáním, že jde o jména náhradní. Filosofie v tomto ohledu nemá žádného výsadního práva – také její pojmenování jsou a zůstávají jen pomocná a provizorní. Nicméně jeden rozdíl tu zůstává: filosof smí takového jména (takových jmen) užít v souvislostech systematických, tj. ve svých nejen principiálních, ale také soustavných, systematických reflexích, jdoucích až ke „kořenům“ – právě ke kořenům, které zůstávají tím, co má a musí být myšleno, ale co (zatím) myšlení nebylo a není.

(Písek, 091217-1.)